مانیفێستی ژنوشیاریی

فەریدە وەیسی

❞

زۆر هەوڵیان دا ئێمە بسڕنەوە و هەموو ڕێگاییێکیشیان تاقی کردەوە، بەڵام سەرنەکەوتن و هەر ئەم هەوڵە بێ ئاکامەش بۆ سەرکوتی ئێمە ڕووخانی خۆیانی بەدوادا دێ. دەنگیان کپ کردین و ژنوشیاریی ئەو دەنگە کپ کراوەیە کە بەرز دەبێتەوە. چونکە بوونی ئەوان لە نەبوونی ئێمەدا پێناسەکراوە، ئەم دەنگە بەهێزترین هۆکارە بۆ لەناوبردنی پێناسەی ساختەی ئەوان. "یان ڕزگاریی بۆ هەمووانە، یان بۆ هیچکەس."

❝

ژنی کورد ناتوانێ بەتەنیا فێمینیست بێت

ژنی کورد ناتوانێ بەتەنیا فێمینیست بێت چونکە ئەزموونی ژینکراوی ئەو هیچکات تەنیا لە یەک ستەم، واتە ستەمی ڕەگەزیی پێک نەهاتووە و لە چوار بەشی کوردستان بەردەوام بە دوو فاکتۆری نەگۆڕی شوناسی خۆی واتە ڕەگەز و نەتەوە چەوساوەتەوە. هەر لە یەکەم ڕۆژی لەدایکبوونیەوە وەکوو ڕەگەزی ناتەواو چاوی لێکراوە، لە قوتابخانەکان زمانی دایکی لێ قەدەغەکراوە، لە سیستەمی یاسایيدا شارومەندێکی مەرجدار بووە، لە چوارچێوە سیاسییەکاندا حاشا لە شوناسە کوردستانییەکەی کراوە و، ناچار بووە لەو جوگرافیا سیاسییانەی تێیدا دەژی، تەنانەت بۆ داواکردنی مافە ڕەگەزییەکانیشی سەرەتا بیسەلمێنێت کە ئێرانی، عێراقی، تورکیەیی یان سوورییایە و هیچکات وەکوو ژنێکی کوردستانی کە دەبێ خاوەن مافی یەکسانی شارومەندی بێت بەفەرمی نەناسراوە. بۆیە فێمینیسمێک کە داوا لە ژنی کورد دەکات پرسی نەتەوە وەلابنێت لەڕاستیدا داوای لێدەکات بەشێک لە شوناسی خۆی و ئەزموونی ژینکراوی خۆی بسڕێتەوە. ئەمەش لەکاتێکدایە پرسی ڕەگەز بۆ ژنی کورد بەردەوام لەگەڵ پرسی نەتەوە لێکئالاو بووە و ئەزموونی ژینکراوی ژنی کورد یەکپارچەیە و ناکرێ ئەو دوو لایەنە لێک جیا بکرێنەوە و، ڕەگەز لە لایێک و زمان، فەرهەنگ و نەتەوەکەی لە لایێکی دیکەوە دابنرێت. بەم هۆکارە ژنی کورد ناتوانێ لە چوارچێوەی گوتارێکدا بەدوای ڕزگاری و ئازادیدا بگەڕێت کە چاوپۆشی لە بەشێک لەم ئەزموونانە دەکات و داوای لێدەکات لە هەمبەر ستەمێکی سیستەماتیک، مێژوویی و نەتەوەیی بێدەنگ بێت، چونکە ئەم جۆرە گوتارانە لەجیاتی ڕزگاریی شێوازێکی تر لە سڕینەوە بەرهەم دێننەوە. بۆیە بۆ ژنی کورد تەنیا خەبات بۆ گەیشتن بە یەکسانیی ڕەگەزیی چارەسەر نییە، بەڵکوو لەپێشدا دەبێ قوناغی یەکەم واتە خەبات بۆ ڕزگاری تێپەڕ بکات. ڕزگار بوون لە هەموو هەڵاواردنە نەتەوەیی و ڕەگەزییەکان و ئەمەش بە واتای وەلانانی ئەو پێوەرانەیە کە فێمینیستە ناوەندخوازەکان بۆ یەکسانی دایانناوە.

ئەگەرچی پرسی ژن پرسێکی جیهانییە، بەڵام ژنی کورد نابێ ڕزگاریی خۆی بە ڕزگاریی ژنانی نەتەوەی داگیرکەرەوە گرێ بدەنەوە، بەڵکوو سەرەتا دەبێ ڕزگاریی خۆی و نەتەوەکەی بە یەکەوە گرێ بدات.

ڕەوتی فێمینیسم لە جیهان

سێ پرسیاری بنەڕەتی کە تیۆرییە فێمینیستییەکان لەسەریان داڕێژران ئەمانە بوون:

١. سەبارەت بە ژنان چی دەزانین؟
٢. بۆچی دۆخی ژنان وەهایە؟
٣. بۆ گۆڕینی ئەم دۆخە دەتوانین چی بکەین؟

وڵامی پرسیاری یەکەم زانست و بەرچاوڕوونییەکی ڕاستەقینەمان لە سەر ئەو دۆخەی کە ژنان تێیدان پێدەدا، چونکە زۆربەی زانست و شرۆڤەگەلێک کە لەسەر دۆخی ژنان هەمانە لە ڕوانگەی پیاوانەوە بووە، واتە سەرەڕای ئەوەی ژنان نیوەی لە کۆمەڵگەن، بەڵام پشکێکی وەهایان لەم شرۆڤە و زانستە بەرنەکەوتووە و تەنانەت دۆخ و کێشەی ژنانیش لە ڕوانگەی ئەو نیوەکەی تر واتە پیاوان شرۆڤە کراون.

پرسیاری دووەم جەخت لە سەر هۆکاری دۆخی نالەباری ژنان دەکات و هەروەها ئەو

پرسیارەمان دەخاتە بەردەست کە بۆچی ژنان نەیانتوانیوە لە بەرهەمهێنانی زانست و تەنانەت لەو بوارەشدا کە پەیوەندی راستەوخۆی بە خۆیان و دۆخی ژیانیانەوە هەیە، چالاکانە بەشداربن.

پرسیاری سێهەمیش باس لەوە دەکات کە چۆن دەتوانین دۆخی نالەباری ژنان بگۆڕین. ئەم پرسیارە و هەنگاونان بەرەو گۆڕان، لەپاش روونکردنەوەی دۆخی ژنان و هۆکارەکانی دێتە ئاراوە. واتە تا دیاردەی هەڵاواردنی ڕەگەزی و هۆکارەکانی بەباشی نەناسرێن و شرۆڤەی زانستی و بەپێزیان بۆ نەکرێت، نەتەنیا هەنگاوهەڵێنان بۆ گۆڕینی بێسوودە بەڵکوو دەتوانێ خۆی ببێتە هۆکاری زیادبوونی کێشە و هەڵاواردنەکان.

لە سەرەتاوە بەردی بناغەی فێمینیسم وەکوو پرسێکی جیهانی وڵامدانەوە بەم سێ پرسیارە بوو. بۆیە هەر لە سەر ئەم بنەمایە کە پرسی ژن پرسێکی جیهانییە و دەبێ هەموو ژنان بۆ نەهێشتنی هەڵاواردنی ڕەگەزیی هاودەنگ و یەکگرتوو بن، بەرەبەرە فێمینیسمی سێکولار، فێمینیسمی لیبراڵ و فێمینیسمی رادیکاڵ هاتنە ئاراوە و هەر ئەمانەش بوونە هۆی خستنە بەر باسی پەیمانی خوشکایەتی لە نێو فێمینیستەکانی جیهان. بەڵام دواجار لە هەندێ وڵات وەکوو ئەمریکا، کەنادا، هیندوستان و ... ژنانی ڕەشپێست و هەروەها ژنانی نەتەوە بەکۆلۆنیکراوەکان، دوای ئەوەی تێگەیشتن لە لایەن ژنانی نەتەوەی سەردەست و چینی سەردەستەوە زیاتر لە پیاوانی هاونەتەوە و هاوچینی خۆیان دەچەوسێنەوە، پرسیاری چوارەم وەک پرسیارێکی مەزن هاتە ئاراوە. ئەویش ئەوە بوو کە چی لەمەڕ جیاوازییەکانی نێوان ژنان دەزانین؟ ئایا کێشەی ژنانی نەتەوە و چینی ژێردەست و بەکۆلۆنیکراو هەمان کێشەی ژنانی نەتەوە و چینی سەردەستە؟ هەر لێرەوە بوو کە دەیان ڕەهەندی جۆراوجۆری فێمینیستی سەری هەڵدا. فێمینیسمی ڕەش، فێمینیسمی هیندوستانی، فێمینیسمی عەرەبی، فێمینیسمی ژاپۆنی، فێمینیسمی کێبێکی و چەندین ڕەهەندی فێمینیسمی دیکە. چونکە بە گوێرەی توێژینەوە زانستی و کۆمەڵناسییەکان سەبارەت بە ژنانی نەتەوە بەکۆلۆنیکراوەکان، کێشەی ژنان تەنانەت لەنێو خودی ژنانیشدا جیاوازە و پەیمانی خوشکایەتی تا ئەو کاتەی هەموو جیاوازییەکان لەخۆ نەگرێت و هەموو مافەکانی ژنانی نەتەوە بەکۆلۆنیکراو و چینی ژێردەست نەپارێزێت، بێ مانایە. ئەگەرچی پرسی ژن پرسێکی جیهانییە بەڵام زۆرێک لە کێشەکان لۆکاڵ و هەرێمین کە بە پێی جوگرافیا و فەرهەنگ و بارودۆخی کۆمەڵگەکان جیاوازن و ئەوەش سەلمێنەری ئەوەیە کە ڕێگەچارەکانیش بە گوێرەی ئەو فاکتەرانە دەبێ جیاواز بن.

لێرەدا باسی من زیاتر جەختکردن لەسەر جیاوازیی نێوان ژنانە. جیاوازیی ژنی کورد لە گەڵ ژنانی تر چییە؟ چۆنکە شوناس بە جیاوازییەکانیەوە پێناسە دەکرێت و ژنی کورد وەکوو مرۆڤێک کە هەڵگری شوناسی ڕەگەزی و نەتەوەیی و مرۆییە، بۆ گەیشتن بە متمانەبەخۆیی و سەربەخۆیی و بەرزەخۆیی پێویستە لە هەر یەک لەم سێ فاکتەرە شوناسییەدا ماف و پێگەی سەلمێندراو و پارێزراوبێت، تا لە نێو ئەم جیهانە بەرینەدا کەرامەتیشی پارێزراو بێت. نەدیتن و لە بەرچاونەگرتنی ئەم جیاوازییانە بۆ ژنی کورد کە بە هۆی پارچە پارچە بوونی وڵاتەکەی بەردەوام هەوڵی پارچە پارچەکردنی شوناسیشی دراوە، خزمەتکردن بەو سیستەمەیە کە حاشا لە بوونی دەکات.

ڕەوتی فێمینیسم لە کوردستان

١٠٧ ساڵ لەمەوپێش ئەنجومەنی ژنانی پێشڕەوی کورد لە باکووری کوردستان

دامەزرا. لـــە مانگی جۆزەردانـــی ١٩١٩ی زایینـــی ئەنجـــوم یامولّکـــی یەکێک لە دامەزرێنەرانی ئەنجومەنی ژنانی پێشـــڕەوی کـــورد لـــە ڕێورەســـمی کرانـــەوەی ئەم ئەنجومەنـــە لە مەیدانی ســـوڵتان حەمیدی ئەســـتانبۆل ئەمانجەکانی ڕێکخراوەکەی بەم شـــێوە ڕاگەیاند:

١- پێویســـتە ئێمە ژنانی کورد بۆ گەیشتن بە بیرۆکـــە و تێفکرینێکی ســـەردەمییانە و هاوشـــان لە گـــەڵ ژنانی جیهـــان هەوڵ بدەیـــن و بە خولّقاندنی هەلی باشـــتر بۆ کار و چالاکیـــی ئابـــووری و کۆمەڵایەتی خۆمان لە گەڵ ئـــاڵ و گۆڕی دنیای نـــوێ بگونجێنین.

٢-ئێســـتا کـــە هەمـــوو گەلان بـــەدوای مافـــی خۆیانەوەن، ئیتر ژیانـــی هاوبەش لە گـــەڵ نەتەوەکانیتـــر واتای نەمـــاوە (ئاماژە بـــە لاوازبوونـــی ئیمپراتۆریی عوســـمانی)، کە وا بـــوو ئێمەی کوردیـــش داوای مافی چارەی خۆنووســـین دەکەین و پێویســـتە زمان و فەرهەنـــگ و ئازادییەکانی ئێمە وەک نەتەوەی کـــورد بەفەرمی بناســـرێت. ئەم وتـــارە لەژێر ناوی "ئاماژەیێـــک " لە ژمارەی ٢٠ی گۆڤـــاری ژین چـــاپ و بڵاو کرایەوە.

چالاکییەکانی ئەنجومەنی ژنانی پێشڕەوی کورد بەم شێوەیە بوون:

١. دامەزراندنـــی لقەکانـــی ئەنجومەن لە شـــار و گوندەکانی کوردســـتان بە مەبەســـتی چالاکیـــی بەهێزتر

٢. کردنەوەی ژووری خوێندن و کتێبخانە بۆ ژنان

٣. چاپی نووســـراوە و گۆڤـــار و کتێب و بڵاوکردنەوەیـــان لە شـــار و گوندەکانی کوردســـتان بە مەبەســـتی بردنەسەری ئاســـتی زانیـــاری ژنان لەســـەر ماف و ئازادییەکانیـــان لەنێو بنەماڵـــە و کۆمەڵگە

٤. پاڵپشـــتی لـــە ئـــەو ژن و منداڵە کوردانـــەی کـــە لە شـــەڕی یەکەمی جیهانیـــدا تووشـــی کارەســـات بوون.

ئەنجومەنـــی ژنانی پێشـــڕەوی کورد لە پـــاش ڕووخانـــی ئیمپراتۆریی عوســـمانی و دروســـت بوونـــی دەوڵەتی تورکیا لە ســـاڵی ١٩٢٤ی زایینی، لە لایەن ئەم دەســـەڵاتەوە هەڵوەشـــایەوە و هەمـــوو ئـــەو بەڵگانەی کە نیشـــاندەری هەبوون و چالاکی ئەم ئەنجومەنە بـــوون کۆ کرایـــەوە و لە ژێر نـــاوی بەڵگەی نهێنی ئەرشـــیف کـــران. بـــۆ نزیکەی یەک ســـەدە خەڵک زانیارییەکیان ســـەبارەت بەم ئەنجومەنـــە و چالاکییەکانیان نەبوو. ئەگەرچی لـــە ســـاڵی ١٩٨٨ی زایینی ٢٥ ژمـــارە لە گۆڤاری ژیـــن لەلایەن موحەممـــەد ئەمین بۆزئەرســـەلانەوە دۆزرانـــەوە و یەکەم زانیاریی لەســـەر ئەم ڕێکخراوەیە ئاشـــکرا کرا، بەڵام هەتـــا ســـاڵی ٢٠١٧ کە برێک لـــەم بەڵگە نهێنییانە لەلایەن دەوڵەتەوە نرایە بەردەســـتی زانکۆی بلگی ئەستەنبۆل و توێژینەوەی لەسەر کرا، هیچ زانیارییەکی فەرمی لەســـەری نەبوو. گرینگی ئـــەم ئەنجومەنـــە لەوەدایە کە نەک هەر یەکـــەم چالاکـــی ڕێکخراوەیی ژنانی کوردە، بەڵکوو یەکـــەم چالاکیی ڕێکخراوەیی ژنانـــی ڕۆژهەڵاتـــی ناوەڕاستیشـــە کە بۆ چارەسەری پرســـی ژنان بەرنامەیان داڕشتبوو.

ئامانجـــم لـــە گێڕانەوەی مێـــژووی ئەم ڕێکخراوەیـــە ئەوەیە بڵێـــم کۆلۆنیالیزم کاتێ دەست بەســـەر نەتەوەیێکدا دەگرێت، سەرەتا هەوڵی ســـڕینەوەی مێژووی ئـــەو نەتەوەیە دەدات، بۆیـــە هەر جۆرە بەڵگـــە و ڕێکخراوە و چالاکییەک کە شوناســـی مرۆڤە بە کۆلۆنیکراو ەکان بپارێزێـــت، لەنێوی دەبات، چ شوناســـی نەتەوەیی بێت و چ شوناســـی ڕەگەزی. ئەگەر

ئەم ڕێکخراوەیە هەڵی کار و چالاکیی لێ نەستێندرایە و بەڵگەی چالاکییەکانیان وەکوو بەڵگەی نهێنی ئەرشیف نەکرایە، دەیتوانی ببێتە بناغە و هەوێنی پێکهێنانی گوتارێکی فێمینیستی بۆ ژنانی کوردستان و ویست و داخوازییەکانیان لە نێو ئەو گوتارەدا کۆبکرایتاوە. بەڵام بە چاوخشاندنێک بە فۆرمگەلێک لە فێمینسم کە دواجار و تا ئێستا لە کوردستان هاتوونەتە ئاراوە، دەبینین هەر هەموویان بێبەرین لە ناوەرۆکی کوردستانی و زیاتر بە هەڵواسینی خۆیان بە نوسخەیێکی لە پێش ئامادەکراوی ژنانی فارس و عەرەب و تورک دەرۆنە پێشەوە. واتە ناوەرۆکی فێمینیسم لە باشوور و ڕۆژئاوای کوردستان بە فێمینیسمی عەرەبی و لە باکوور و ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە فێمینیسمی تورکیزەکراو و فارسیزەکراو پڕکراونەتەوە کە لە هەر کام لەم سێ حاڵەتەشدا ئەم فێمینیسمانە تێکەڵاوی بیرێکی ناوەندخوازی کۆلۆنیالیستین و حاشاکردن لە کورد وەک نەتەوە، خاڵی هاوبەش و نهێنی هەموویانە. بۆ نموونە تاقمێک لە فێمینیستە کوردەکان دەبینین کە لایەنگری نەوال سەعداوین و قسەکانی وەکوو وانەی متمانە پێکراو دووپات دەکەنەوە، ئەمەش لەکاتێکدایە کە نەوال سەعداوی یەکێک لەو ژنانە بوو کە لە ساڵی ١٩٨٢ لە قاهیرە بناغەی فێمینیزمی عەرەبی لە پێناو یەکیەتی دنیای عەرەب دارشت و ڕەنگدانەوەی ئەم بیرۆکەیەش لە هەڵوێستە دژوازەکانی سەعداوی لە ئاست پرسی فەلەستین و کوردستان دەبینرێت. کاتێک لەسەر پرسی فەلەستین پرسیاریان لێ دەکرد بە ڕوونی و بە ئاشکرا داکۆکی لە مافی فەلەستین وەک وڵاتێکی سەربەخۆی عەرەبی دەکرد، بەڵام بەپێچەوانەی ئەمەوە چەند ساڵ لەمەوپێش لە سێمینارێک لە ستۆکهۆڵم کە لە سەر پرسی پەنابەری و کاریگەرییەکانی بەهاری عەرەبی ڕێکخرابوو، کاتێک لە مەڕ پرسی کوردستان پرسیاریان لێکرد، خۆی لە وەڵامدانەوە دزییەوە و گوتی **"کوا جیابوونەوەی نەتەوەکان باوی ماوە"** و هەمیشەش داکۆکی لە سەر یەکپارچەیی خاکی عێراق و سووریا (وەکوو دوو وڵاتی عەرەبی) دەکرد. لێرەدا باس ئەوەیە کە ئەگەرچی نەوال سەعداوییەکان لە ڕوانگەی پۆست کۆلۆنیالیستییەوە بۆ پرسی ژن دەڕوانن و ئەمەش ڕوانگەیێکی پێشکەوتووە، بەڵام چونکە تەنیا لەبەرژەوەندی خۆیاندا بەکاری دێنن واتە نایگشتێنن بۆ ژنانی نەتەوە بەکۆلۆنیکراو ەکانی دیکە و کۆلۆنیالیزمی ناوخۆیی وڵاتان ناپێکن، بۆ ژنی کورد ڕزگاریی دەستەبەر ناکات.

جۆرێکی تری فێمینیسم کە لە کوردستان هاتووەتە ئاراوە فێمینیسمێکە کە لەژێر کاریگەری بیری مارکسیستی و جیهان وەتەنییە و لە ڕاستیدا گرینگییەک بە ماف، شوناس و خەباتی نەتەوەیی نادات و لە ژێر ناوی خەباتی جیهانیی ژنان و گشتگیر بوونی پرسی ژن لە جیهاندا، جیاوازییە نەتەوەیی و فەرهەنگییەکان پەراوێز و پشتگوێ دەخات. هەر ئەم جۆرە فێمینیستانەش بوون کە هەموو هەوڵێکیان دا خەباتی بێ وێنەی ژنان لە کۆبانێ و ڕۆژئاوای کوردستان لە ساڵی ٢٠١٤، کە تێکەڵاوی ڕۆحێکی نەتەوەیی بوو و بە بەشداری ژنانی هەر چوار پارچەی کوردستان پێکهات بەتەواوی بخەنە ژێر ئایدۆلۆژییەکی تایبەت و پووچەڵ لە ڕۆحی نەتەوەیی نیشانی بدەن. ئەگەرچی ئەم هەوڵە زیاتر لەلایەن مارکسیستە غەیرەکوردەکانەوە دەدرا، بەڵام بۆشاییەکیش کە لە گوتاری ژنولۆژیی عەبدوڵڵا ئۆجەلاندا هەیە و دەوری ستەمی نەتەوەیی لە سەرهەڵدانی ئازادیخوازانەی ژنانی کورد بەڕوونی باس ناکات، بووەتە هۆی ئەوەی کە یەکێک لە دوو ئاخێزگە سەرەکییەکەی سەرهەڵدان و خەباتی ژنانی کورد واتە ئاخێزگەی نەتەوەیی

نەبینرێت.

لە ئاکامـــدا کۆی لایەنگرانـــی ئەم جۆرە گوتارانە دەبنە کوردە فێمینیســـتێکی ناوشیار. واتە بە بـــێ ڕەچاوکردنی جیاوازییەکانی خۆی دەیهەوێ کێشـــەی ژنانی کورد بە شـــێواز و مودێلی ژنێکـــی فارس، عـــەرەب، تورک یان ژنێکی جیهـــان وەتەنەوە چارەســـەر بکات و ڕەهەندێکی جیـــاواز و تایبەت بە خۆی نەبێت.

ڕزگاریـــی ڕەگەزی و ڕزگاریـــی نەتەوەیی بۆ ژنی کـــورد گرێدراوی یەکتـــرن و پێکەوە دەکەونە ژێر چەمکـــی مافخوازییەوە و ژنێکی وشـــیار و مافخواز ناتوانێ لە ئاست کێشەکانی نەتەوەکەی بێ هەڵوێســـت بێـــت. نموونەی ئەم جۆرە هەڵوێســـتە نەتەوەییانە لە مێژووی فێمینیســـم و هەر لە لایەن فێمینیســـتە ڕۆژئاواییەکانەوە زۆرە، بەڵام کەمتر باسکراوە. بۆ وێنە دەتوانین ئاماژە بە هەڵوێســـتی ئێمیلیەن پەنکرێســـتی ئینگلیزی و کریستییەنی کچی بکەیـــن کە کاتی خـــۆی لـــە بناغەدانەرانی فێمینیسم لە ئاســـتی جیهانیدا بوون و دەیان جـــار لەبەر خەباتی فێمینیســـتییان زیندانی کراون و زۆرترین تێچووشـــیان لـــەم بوارەوە داوە، بەڵام لە ســـاڵی ١٩١٤ لە شەڕی یەکەمی جیهانی، کاتێک ئینگلیز لەلایـــەن ئاڵمانەوە هەڕەشەی لەسەر بوو، ئێمیلیەن و کریستییەن بۆ مـــاوەی زیاتر لە چوار ســـاڵ بەشـــێکی ســـەرەکی لە خەباتـــی خۆیان بـــۆ خەباتی نەتەوەیی تەرخان کـــرد و تەنانەت ناوی گۆڤارە فێمینیستییەکەیان لە "یەکیەتی کۆمەڵایەتی-سیاســـی ژنانەوە" کردە "بەریتانیا" و، هەروەها لەو ماوەیەدا دروشـــمەکانیان لە دروشـــمی فێمینیســـتییەوە بۆ دروشمی نەتەوەیی گۆڕی. ئەمەش پیشـــاندەری گرینگی ســـەروەری و ســـەربەخۆیی نەتەوەییە بۆ ژنە فێمینیستێکی پێشەنگ و شۆڕشگێڕ.

لە ڕاســـتیدا زۆربەی هەرەزۆری نەتەوەکانی جیهـــان لەســـەر بنەمایێکـــی نەتەوەخوازانە و ناسیۆنالیســـتی بوونەتـــە خـــاوەن وڵات و دەسەڵات و ســـەربەخۆییان بەدەست هێناوە، بەڵام هەر ئەمانە لە ئاســـت نەتـــەوەی کورد سیمای ناسیۆنالیســـم ڕەش دەکەن و هەوڵیان ئەوەیە تا بەم شـــێوەیە کورد، کە بەدڵنیاییەوە یەکێک لە چەوســـاوەترین نەتەوەکانی جیهانە، لـــە بەدواداچوون بـــۆ مافـــە نەتەوەییەکانی پەشـــگەز بکەنەوە. ئەمەش قسەیێکی فۆکۆمان بیردەخاتـــەوە کە دەڵێت لە هـــەر قۆناغێک لە مێژوو دیـــاردە و ڕووداوەکان بەپێی قازانجی دەســـەڵاتداران پێناسە دەکرێن.

ژنوشیاریی

بەڕوونـــی ئاشـــکرایە کە ئێمـــەی ژنانی کـــورد وەکـــوو ئەندامانـــی نەتەوەیێکی ژێردەســـت و بەکۆلۆنیکـــراو پێویســـتە ڕەهەندی فێمینیســـتی خۆمـــان دیاری بکەین و ویســـت و داخوازییەکانی خۆمان لـــە چوارچێوەیێـــک کە ســـەرجەم مافە ڕەگـــەزی و نەتەوەیی و مرۆییەکانمان لەبەر بگرێت دیاری بکەین و بە شـــێوەی لۆکاڵ و خۆجێیـــی هەنگاوی بـــۆ هەڵێنین.

هەر وەکوو پێناســـەی ناسیۆنالیســـمی شوناسخواز و سەربەخۆیی خوازی کوردستانی لە دەوری چەمک و دەستەواژەی"کوردایەتی" کۆبووەتـــەوە کـــە ئامانجـــی پاراســـتنی کەرامەتـــی مرۆڤی کوردە، بۆ فێمینیســـمی کوردستانیش پێشـــنیاری من دەستەواژەی "ژنوشـــیاری "یە. بەڕای من ژنوشیاریی دوو بەشی ســـەرەکی هەیە. یەکەم وشیار بوون ســـەبارەت بە پێگە و دۆخی خـــۆی وەکوو ڕەگەزی ژن لە کۆمەڵگەی ئینسانیدا، دووەم هەڵوێســـتی وشیارانە ســـەبارەت بە هەموو بابەتە پەیوەندیدارەکان بە خۆیـــەوە، لە ژینگە و شوناســـەوە بگرە هەتا پرســـی نەتەوەیی و چینایەتی. هەنگاو هەڵێنـــان و چالاکی لەم دوو بەشـــەدا پێویســـتی بە ژنێک هەیە کە

هەڵگر یان پێکهێنەری ئەم تایبەتمەندی و فاکتەرانە بێت:

١. ژنوشیار وەکوو ژنێکی بەرپرس چاو لە دیاردە و کێشەکانی کۆمەڵگە دەکات، نەک وەکوو ژنێکی قوربانی. چۆن ئەم شێوازە روانینە ناچارمان دەکات بەدوای هۆکاری کێشەکاندا بگەڕێین و ئەرکمان دەخاتە سەر شان و دەبیتە بەشێک لە چارەسەرییەکان و هەوڵێکی بەهێزیشە بۆ سڕینەوەی ئەو پێناسەگەلە لەخۆماندا کە لەلایەن پیاوان و ئەویدییەکانەوە پێمان دراوە و، لەئاکامیشدا لە بەرهەمهێنانی زانست و لۆژیک بەشدار دەبین بەڵام کاتێ وەکوو قوربانییەک هەڵسوکەوت و چاو لە کێشەکانی کۆمەڵگە بکەین لەجیاتی هۆکار بەدوای تاوانباردا دەگەڕێین و ئەمەش هەم دۆخی خۆمان وەکوو ژن ئاڵۆزتر دەکات و هەم دۆخی کۆمەڵگەکەمان.

٢. ژنوشیار زیاتر لەوەی کە کێشە تاکەکەسییەکانی خۆی بگوازێتەوە و بیکاتە کێشەی کۆمەڵگە، کێشە گشتییەکان بەهی خۆی دەزانێت و هەوڵی دۆزینەوەی هۆکار و چارەسەرکردنیان لەڕێگای زانستی و بەرپرسانەوە دەدات. ئەمەش ڕێگاییێکە بۆ ئەوەی کە پرسە سەرەکییەکان بناسین و ئینجا کێشە تاکەکەسییەکان لەم بەستێنەدا شرۆڤە و چارەسەر بکەین.

٣. وەک چۆن کەسایەتییە گەورەکانی فێمینیزم وەکوو ئلێمپ دوگۆژی فەرەنسی کە نووسەری یەکەم مەنشووری مافی ژنان لە جیهاندایە لە پێش هەموو هەوڵێک دژی یاسا و دەسەڵاتێک وەستایەوە کە مافی ژنانی پێشل دەکرد، پێویستە ژنی کوردیش لەپێش هەموو شتێکدا دژی دەسەڵاتێک بوەستێتەوە و سەرهەڵدان بکات کە بەشێوەی سیستەماتیک و یاسایی مافە ڕەگەزی، نەتەوەیی و ئینسانییەکانی پێشل دەکات، نەک ئەوەی خەباتی خۆی بەرتەسک بکاتەوە بۆ دژایەتی کردن لەگەڵ بنەماڵەکەی کە ئەوانیش بەش بە حاڵی خۆیان قوربانیی و بەرهەمی ئەو دەسەڵات و سیستەمە کۆلۆنیالیستییەن. کە وایە ژنوشیار هەوڵ دەدات زۆر ژیرانە پێناسە و پۆلێنبەندییەکی دروستی لە پرس و کێشەکان هەبێت و هەنگاو بە هەنگاو و بەلەبەرچاوگرتنی پێشترییەت (ئەولەوییەت) و پێویستی بۆ چارەسەرکردنیان بڕوات.

٤. بەشێکی بەرچاو لە مافی ژنان لە ڕێگای یاساوە دەستەبەر دەکرێت، بۆ دانانی یاساش دەبێ ژنان بەشداری دەسەڵات بن، کە وابوو ژنوشیار پێویستە سەرەڕای ئەوەی کە وەکوو کوردێک دەبێ لە بزووتنەوە نەتەوەییەکاندا بەشدار بێت، پێویستە وەکوو ژنێکیش دوورەدیمەنی دەسەڵات لە کوردستان لەبەر چاو بگرێت و لە ئێستادا ڕۆڵی خۆی بگێڕێت تا دواجار گۆڕەپانی یاسادانان و دەسەڵات بۆ پیاوان چۆڵ نەبێت و ژنی کوردیش لە دانانی یاسا و بەڕێوەبەریی وڵاتدا پشکی خۆی بەرکەوێت.

٥. ژنوشیار لە ڕوانگەی خۆی و لەزاری خۆیەوە پرس و کێشە ڕەگەزییەکانی دەگێڕێتەوە و بەدەستی خۆی ئەزموونی ژینکراوی تۆماردەکات، تا بەم شێوە هەم گێڕانەوەکان لە کۆلۆنیالیزم وەربگیرێتەوە و ڕێگە نەدات لەلایەن ژنانی داگیرکەرەوە بکرێتە ئۆبژە (واتا ڕێگە نادات ببێتە ئۆبژەی ئۆبژەکان) و هەم مۆری کوردستانی لە سەر هەموو چالاکی و دروشمەکانی دادەنێت و بەم کارە فێمینیسمی کوردستانیش دێنێتە نێو ڕەهەندەکانی فێمینیسم لە جیهاندا و

جیاوازییەکانی ئەم قوناغەی ژنی کورد بە فەرمی دەناسێنرێت.

٦. ژنوشیار بە تێرامان و بیرکردنەوەیێکی قووڵ هەوڵ دەدا وەڵامی ئەم پرسیارە بداتەوە کە لە کۆتاییدا چ فۆرم یان فۆرمەگەلێ لە ژیانی کۆمەڵایەتی دەتوانێ وڵامدەری ئامانج و پێداویستییەکانی مرۆڤ بێت و لەگەڵ گۆڕانکارییەکانی دنیای ئەمڕۆدا بگونجێت. چۆن ئەگەر هەوڵ بۆ دۆزینەوەی وەڵامی ئەم پرسیارە نەدات، لە کۆتاییدا دیسان دەخرێتە پەراوێزەوە.

ژنوشیاریی بۆ شرۆڤە و چارەسەری پرسی ژنی کورد کە پرسێکی پڕدژوار و ئینترسێکشناڵە، ڕوانگەیێکی سێ ڕەهەندی هە یە :

- ڕەهەندی یەکەم دەرەکی و ڕوو بە فێمینیزمی ناوەندخواز و دیاریکردنی سنوورەکانیەتی لەگەڵ ئەو گوتارانەی کە بەردەوام هەوڵی سڕینەوەی بەشێک لە شوناس و ئەزموونی ژینگراوی ژنی کورد واتە کوردبوونیان داوە.
- ڕەهەندی دووەم ڕووبە ناسیۆنالیزمی نەریتخواز کە لەژێر ناوی هەوڵدان بۆ ڕزگاریی نەتەوەیی هەوڵی هەڵپەساردن و دواخستنی ڕزگاریی ڕەگەزی دەدات.
- ڕەهەندی سێهەم نێوخۆیی و ڕوو بە کۆمەڵگەی کوردستان و دژ بە هەرجۆرە بیر و یاسای پیاوسالارانە کە تەنگی بە ژنانی کوردستان هەڵچنیوە.

ڕەهەندی یەکەم دەرەکی و ڕوو بە فێمینیسمیناوەندخواز

فێمینیزمی ناوەندخواز ئەگەرچی لە تیۆریدا دژ بە دەوڵەت-نەتەوە بێت بەڵام لە کردەوەدا زیاتر لەوەی دژی دەوڵەت-نەتەوەی سەرکوتکەر و باوکسالاری زاڵ بێت، دژی دامەزراندنی دەوڵەت-نەتەوەی نەتەوە ژێردەستەکانە.

خوشکەکانمان لە ڕۆژاوا سەلماندیان کە ژنانی کورد دەتوانن لە ئاستێکی بەرزدا ئازاد و بەهێز بن بەڵام هاوکات کۆلۆنیالیزمی پیاوسالارانەی ئەحمەد شەرع بۆمانی دەرخست کە بەبێ کیانێکی سیاسی سەربەخۆ کە پاڵپشتی لە دەسکەوتەکانمان بکات، ئەو ئازادییە دەتوانێ چەندە لەرزۆک و پڕمەترسی بێت. بۆیە جەختکردن لە سەر کیانێکی سیاسی یان دەوڵەتێکی کوردستانی وەکوو ئامانجێکی ستراتێژیک پێویستییەکی حاشا هەڵنەگرە. ڕەنگە ئەم ئامانجەش ژنوشیاریی لە هەمبەر ئەو گوتارە پۆست مۆدێرن و ئایدیۆلۆژیکانە دابنێت کە روانگەیێکی ئینتێرناسیۆنالیان هەیە و بە بێ لەبەرچاوگرتنی ژیوپۆلیتیکی ناوچەکە باسی پێکەوەژیان و خوشک و برایەتی گەلان دەکەن. بەڵام ژنوشیاریی جەخت لەوە دەکات کە بە بێ هەبوونی کیانێکی سیاسی سەربەخۆ کە لەنێو ئاگردانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەرگریت لێبکات، تەنانەت پێشکەوتووترین پرۆژە فێمینیستی و ئێکۆلۆژیکەکانیش لە ئان و ساتێکدا دەتوانن بەدەستی هێزە شۆڤینیستەکان لەنێو بچن. واتە پرۆژە ڕزگاریخوازەکان لە بۆشایی سیاسیدا درێژەیان نابێت و تەنانەت بە حاشاکردن لە خواستی خۆت وەکوو نەتەوەیێک بۆ وەدەستهێنانی مافی چارەی خۆنووسینیش ناتوانی متمانەی شۆڤینیزم بەدەست بێنیت. هەروەها گوتاری خوشک و برایەتی گەلان لە ڕۆژاوای کوردستان

دەریخست کە ئەم گوتارە مادامێ کە لە پێگەی لاوازی و بێدەسەڵاتیدا بێت بێئاکام دەبێت و ئەگەر دەسەڵاتی هاوسەنگت لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە نەبێت، تەنانەت ئەم گوتارە دەتوانێ ببێتە هۆی کارەسات و لەنێو چوونی نەتەوەی کورد. بۆیە لێرەدا پێکهێنانی کیانێکی سیاسی سەربەخۆ ئامانجێکی ستراتیژیک و مەرجی مانەوەمانە.

پرسیارێک کە ڕەنگبێ لێرەدا بێتە ئاراوە ئەوەیە کە مادامێ کە دەوڵەت بەرهەمی باوکسالارییە و سەرکوتکەرە، چۆن دەتوانێ لە گوتارێکی فێمینیستیدا ئەوەندە ڕەنگ بداتەوە کە ئەو فێمینیستانە بەشێک لە خەباتی خۆیانی بۆ تەرخان بکەن؟ لە وەڵامدا پێویستە دوو بابەت ڕەچاو بکرێت:

• یەکەم، نەتەوەی کورد لە قوناغی داگیرکراویدایە. بۆ ئێمە دەوڵەت تەنیا بە مانای دەسەڵات نییە بەڵکوو زیاتر بەواتای "مافی بەرگریکردن لە ژیانی بەکۆمەڵ" مانە. ئێمە دەبێ لەم جیهانە سەرەتا مافی بەرگری لە ژیانی بەکۆمەڵی خۆمان بەفەرمی مسۆگەر بکەین تا بتوانین لە نێویدا خەبات بۆ یەکسانی و گەیشتن بە ژیانێکی ئینسانی تا کۆتا قوناغ درێژە پێبدەین.

• دووەم، دەوڵەتێک کە هەر لە یەکەم ڕۆژی دامەزراندنیەوە شوێنی ڕەنگدانەوەی ئامانجە فێمینیستییەکان بێت، بەرهەمهێنەرەوەی دەوڵەت-نەتەوەیێکی باوکسالار نییە بەڵکوو بەهۆی بەشداریی وشیارانەی ژنان بۆ دامەزراندنی ئەو دەوڵەتە، بیرۆکەی فێمینیستی و ئامانجە یەکسانیخوازەکانی لەنێو تان و پۆیدا خۆی تەنیوەتەوە و بووەتە بەردی بناغەی پێکهاتنی ئەو دەوڵەتە. بۆیە هیچکات ڕێگە نادەین ئەو دامەزراوە وەکوو قەڵایێکی پیاوانەی لێبێت کە لە ئەگەرێکی وەهادا یەکەم کەسانێک کە دژی دەوەستێنەوە ئێمە ژنان دەبین.

ڕووخانی کۆلۆنیالیزم بەشێکی بەرچاو لە پرسە چینایەتییەکانیش چارەسەردەکات، چونکە بەشێکی زۆر لە ژێردەستەبوونی ئابووری بەهۆی ستەمی نەتەوەییەوەیە و لە حاڵەتی بەکۆلۆنیکراو یدا سەرچاوە سروشتی و ئینسانییەکانمان زیاتر لەوەی کە لەلایەن بورژواوە تاڵان بکرێن، لەلایەن کۆلونیالیزمەوە تاڵان دەکرێن.

لەم ڕەهەندە پێویستە ئاماژە بەوەش بدەم کە پەیوەندی ژنوشیاریی لە گەڵ ژنانی نەتەوەی سەردەست پەیوەندییێکی ئانتاگونیک (دوژمنکارانە) نییە، بەڵکوو بەمەرجی هەوڵدانی ئەوان بۆ گۆڕانی هاوکێشە سیاسییەکان دەتوانین هاوپەیمانانی داهاتووی یەکتر بین.

ڕەهەندی دووەم ڕوو بە ناسیۆنالیزمی نەریتخواز

ئێمە ئەگەرچی نەتەوەیێکی ژێردەست و ستەملێکراوین، بەڵام هاوکات ئەندامانی ئەم نەتەوە ستەملێکراوە دەتوانن لەنێو خۆیاندا ستەمگەر و زاڵم بن. بۆیە ژنوشیاریی ڕوو بە ناسیۆنالیستە نەریتخوازەکان ئەڵێ: ئێمە لە سەنگەری دژی داگیرکەر، لەپاڵ ئێوەوە ڕاوەستاوین بەڵام لە حیزب و کۆمەڵگەدا ئێمە خوشک، دایک، کچ و ژنانی گوێڕایەڵی ئێوە نین، بەڵکوو تاکێکی ئازاد و سەربەخۆین کە ڕێگە نادەین هیچ کەسێک و بە هیچ بیانوویێکەوە کەرامەتی ئینسانی و ئازادیمان پێشل بکات.

ژنانی کوردستان ناگەنە یەکسانی،

سەربەخۆیی و سەربەستی ئەگەر هەموو بوارەکانی هەڵاواردن بەشێوەی هاوتەریب نەپێکن و خەباتیان لەم قوناغەدا خەباتێکی یەکپارچە دژی هەڵاواردنی ڕەگەزی، نەتەوەیی و چینایەتی نەبێت و پەیوەندی پرسی ژن، پرسی نەتەوە و پرسی چینایەتی لە کوردستان لەچوارچێوەیێکی دیاریکراودا تیۆریزە نەکەنەوە. بۆیە ژنوشیاریی بە پێویستی دەزانێت وەکوو هەنگاوی یەکەم پێناسەی چەمکی ناسیۆنالیزم، کە ئامرازی گەیشتن بە کیانێکی سیاسی سەربەخۆیە لە پیاوسالار و نەریتخوازەکان وەربگیرێتەوە و لە ڕوانگەی خۆیەوە سەرلەنوێ پێناسەی بکاتەوە.

ناسیۆنالیزمی کوردستانی لە ڕوانگەی ژنوشیارییەوە

سەرجەم تیۆرییە سیاسی و کۆمەڵایەتیەکان جەخت لەسەر ئەوە دەکەن کە تایبەتمەندی ناسیۆنالیزمی نەتەوە ژێردەستەکان، مافخوازی، بەرگریکاری و فرەناوەندنبوونە بەڵام هاوکات بە هۆی مەترسی پاکتاوکردنی زمانی و فەرهەنگییان لەلایەن داگیرکەرانەوە بەردەوام هەوڵی پاراستنی نەریتەکانیان بە باش و خراپییەوە داوە. واتە بەهۆی ژێردەستەیی و نەبوونی دەسەڵات بۆ پاراستنی شوناس و فەرهەنگی خۆیان، لە زۆر شوێندا ڕێگەیان بە چاکسازی و ڕیفۆرمی نەریتەکان نەداوە چونکە یەکێک لە فاکتەرە هەرە گرینگەکان بۆ مودێرن کردن و پێشخستنی فەرهەنگ، هەبوونی دەسەڵاتێکە کە لە بەستێنێکی ئارام و لەباردا پاڵپشتی بژاری فەرهەنگی بێت و بەشێوەی زانستی و ڕادیکاڵ نەریتە خراپەکان بخرێتە بەر ڕەخنە و لێکۆڵینەوە و وەلا بنرێن و نەریتە باشەکانیش بپارێزرێن. ئەمانەش هەمووی بەیارمەتی ویست و یاساوە دەکرێن، واتە هەم بتهەوێ ئەو کارە بکەیت و لە هەمان کاتدا دەسەڵاتی یاسادانانت هەبێت.

ناسیۆنالیزمی کوردستانی تا ئێستا هەڵگری ئەم تایبەتمەندییانەی نەتەوە ژێردەستەکان بووە؛ واتە مافخواز، بەرگریکار، فرەناوەند و لە زۆر شوێنیش نەریتخواز. بەڵام ژنوشیاریی باس لەوە دەکات کە لە تەنیشت پاراستنی سێ فاکتەری ئەرێنیی مافخوازی، بەرگریکاری و فرەناوەندبوون دەبێ لە هەمبەر مەترسیی فاکتەری چوارەم واتە نەریتخوازیی وشیار بین و هەوڵی ئەوە بدەین پێشڕەو بوون ببێتە جێگرەوەی. ئەمەش بە ئاگاداری لەسەر ئەوە دەکرێت کە نابێ چاوەڕێی دوا قوناغی پێکهێنانی دەوڵەت بین، بەڵکوو دەبێ هەر لە ئێستاوە بەشێوەی زانستی هەموو ئاست و لایەنەکانی نەریتخوازی بخرێنە بەر توێژینەوە و بە شێوەی کردەیی گۆڕانکارییان تێدا بکرێت.

بەگشتی لە ڕوانگەی ژنوشیارییەوە ناسیۆنالیزمی کوردستانی دەبێ هەڵگری ئەم تایبەتمەندییانە بێت:

١–لە ناسیونالیزمی کوردستانیدا ژن دەبێ شارومەندێکی تەواو بێت بە هەموو مافە یاسایی و ئینسانییەکانییەوە، نەک هێمای پاکی وپارێزەری نەجابەتی نەتەوەیێک، واتە نابێ ژن وەکوو دایکی نیشتمان پێناسە بکرێت و بەم شێوەیە ئازادییەکانی سنووردار بکرێتەوە.

٢- دەبێ ناسیۆنالیزمی کوردستانی بەربەرەکانی دژی هەموو هەڵاواردنەکانی نێو کۆمەڵگە (ڕەگەزی، نەتەوەیی، چینایەتی، ئایینی) وەکوو بەشێکی دانەبڕاو لە دەسەڵاتی نەتەوەیی بزانێت و نەک ئازادیی نەتەوەیی بەمانای ئازادی پیاوان بێت، بەڵکوو هاوکات دەبێ هەم لە تیۆری و هەم بە کردەوە ئازادی ژنان لە چنگ

دەسەڵاتی پیاوسالارانە، مەرجی سەرەکی ڕزگاریی کوردستان بێت، واتە شوناسی ڕاستەقینەی نەتەوەیی لەم ناسیۆنالیزمەدا دەبێ لەسەر بنەمای یەکسانی و دادپەروەری دامەزرابێت، نەک پاراستنی نەریتە پیاوسالارانەکان.

٣-ناسیونالیزمی کوردستانی بەدوای وەدەستهێنانی دەسەڵات و کیانێکی سەربەخۆی سیاسییەوەیە، بەڵام پێویستە ئەم کیان و دەسەڵاتەی بۆ پاراستنی کەرامەت و ئازادی نەتەوەکەی بە هەموو ڕەگەز، چین و پێکهاتەکانیەوە بەکار بێنێت. واتە لەم ڕوانگەیەوە ناسیۆنالیزم هەڵێکە بۆ ڕامالینی داگیرکەر لە کوردستان و خولقاندنی کەشێک بۆ وەدەستهێنانی مافە زەوتکراوەکانی ژنانی کورد.

٤- ناسیۆنالیزمی کوردستانی لە ڕوانگەی ژنوشیارییەوە دەبێ هاودەنگ لەگەڵ هەموو بزووتنەوە ڕزگاریخوازەکانی جیهان بێت و نەک خۆی لە بەرانبەر ئەواندا پێناسە نەکات، بەڵکوو هاوکات بە جەختکردن لەسەر پێناسەی کوردستانیبوونیەوە پاڵپشتی هەر بزووتنەوەیەک بێت کە پارێزەری کەرامەت و ئازادی مرۆڤە.

ژنوشیاریی لەم ڕەهەندەدا جەخت لە سەر ئەوە دەکات کە نابێ ڕێگە بدرێت ئیرادەی سیاسی ژنانی کورد بۆ گۆڕان لە لایەن حیزب یان ئیدئۆلۆژییەکەوە بۆ هەندێ بەرژەوەندییان کاناڵیزە بکرێتەوە و بۆیە دژی هەر حیزب یان ڕێکخراوێک دەوەستێتەوە کە هێز و وەرەی ژنانی کورد دەخاتە خزمەتی بەرژەوەندییەکانی خۆیەوە.

ڕەهەندی سێهەم نێوخۆیی و ڕوو بە کۆمەڵگەی کوردستان

پیاوسالاری سەرەکیترین هۆکاری هەڵاواردنی ڕەگەزییە چونکە وێژمانێکی داسەپێنراوە کە لە ڕوانگەی پیاوانەوە باسی جیهان دەکات و هەموو چوارچێوە سیاسی، کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی و یاساییەکانی کۆمەڵگە لەو وێژمانەوە سەر هەڵدەدات و لە ئاکامدا دەبێتە هۆی بالادەست مانەوە و پاراستنی بەرژەوەندی پیاوان. مافخوازی بۆ ژنان لەنێو ئەم وێژمانەدا سوورێکی بەتاڵە و ئاکامێکی نابێت. کەوایە خستنە ژێر پرسیاری گشت لایەنەکانی ئەم وێژمانە، بەشێوەی زانستی و سەرهەڵدان لە ئاست بنەما هەڵە و ناڕەواکانی یەکێک لە ئامانجەکانی ژنوشیارییە.

پیاوسالاری کە دیاردەیەکی جیهانییە بەگشتی دوو جۆرە، پیاوسالاری نادینی و پیاوسالاری دینی.

پیاوسالاری نادینی: ئەو پیاوسالارییەی کە زیاتر لە ٢٥٠٠ ساڵ لەمەوپێش لە ژیربیژیی ئەرەستوودا ژن وەک پیاوی ناتەواو پێناسە دەکرا، لە پەیمانی کۆمەڵایەتی ڕوسۆدا ژن بۆ خزمەتکردن بە پیاوان پەروەردە دەکرا، لە فەلسەفەی نیچەدا کاتی ڕۆیشتن بۆ لای ژنان قامچی دەدرا دەستی پیاوان و لە زانستی دەروونناسیی فرۆیددا، ژن وەکوو پیاوێکی خەسێنراو شرۆڤە دەکرا. هەموو ئەم بیردۆزانە هەڵە بوون و بۆ سەدان ساڵ کاریگەریی نەرێنییان لەسەر متمانەبەخۆیی ژنان دانابوو، بەڵام چونکە لە سەر بنەمایێکی نادینی و بەپێی زانستی ئەو سەردەمانە دارێژرابوون، بەستێنی ئەوە هەبوو کە دواتر بە هێزی ئیستدلال تێکبدرێن و بزووتنەوەی زانستی دژی ئەو جۆرە بیردۆزانە سەرهەڵدات. کەچی هەر ئەم بزووتنەوە زانستییانەش یەکێک لە هۆکارە گرینگەکان بوون کە لە وڵاتە ڕۆژاواییەکان گۆڕانکارییان خولقاند و

ياسا پياوسالارانەکانيان هەڵوەشاندەوە.

پياوسالاريی دينی: پياوسالاری لە دينە ئاسمانييەکاندا لە سەر ئيمان و تێگەيشتنێکی ميتافيزيکی دارێژراوە و بەشێک لە ئيمان و باوەڕی باوەڕمەندان و لايەنگرانی ئەم دينانەيە و زۆربەی هەرەزۆری چوارچێوە کۆمەڵايەتی و سياسی و ياساييەکانی ئەو کۆمەڵگەيانەش هەر لەسەر ئەو وێژمانە پياوسالارانە و بۆ سەردەست مانەوەی پياوان دارێژراون. واتە باوەڕ بە سەردەست بوونی پياوە کە دەسەڵات دەداتە پياو و ياساش بۆ پاڵپشتی لە دەسەڵاتداران بە رواڵەتێکی شارستانييانەوە دادەڕێژرێت. لێرەيە کە ئيمان و ياسا پێکەوە دەبنە هۆی کارەسات دژ بە ڕەگەزی ژن، هەر بەم هۆکارانەش لەو کۆمەڵگەيانە کە لەژێر هێژەموونی ديندان، مافخوازی بۆ ژنان پێويستی بە خەبات و تێکۆشانی دووقات هەيە تا ئيمان و ياسا لێک جيابکرێنەوە و کۆمەڵگە لە بير و باوەڕە خورافييەکان دوور بگرێت و ئاوەز، هۆدان و ئەزموون بۆ چارەسەری کێشەکان بەکار بێنێت.

ژنوشياريی هەر لەسەر ئەم بنەمايە بڕوای وايە لەم کۆمەڵگەيانەدا پێويستە سەرەتا ياساکان بێنە ژێر پرسيار و ئيمان وەکوو بابەتێکی تاکەکەسی بمێنێتەوە، ئەوسا دەکرێت ياسا پياوسالارانە و دژەژنەکان وەکوو دياردەيێکی واقيعی نەک باوەڕيی و بە هۆدانی ئەقڵانييەوە هەڵوەشينرێن و سەرلەنوێ دارێژێنەوە، واتە ياسا لە ژێر کاريگەريی ئيمان بێتە دەر و بۆ پاراستنی ماف و کەرامەتی ژن و لە پێگەيێکی مرۆڤانەوە دارێژرێنەوە. بۆ ئەم بابەتەش لەبەرچاوگرتنی فرەچەشنيی کۆمەڵگەی کوردستان و دارشتنی ياسا بەشێوەيێک کە پارێزەری ستەملێکراوترين کەس، چين، تاقم و پێکهاتەکانی کوردستان بێت پێويست و زەرورييە.

لەم قوناغە و بۆ گۆڕينی وێژمانی پياوسالارانە لە کۆمەڵگەی کوردستان، پێويستە سێ خاڵی گرينگ کە کاريگەرييان لە سەر گۆڕينی دۆخی ژنان و دروستکردنی وێژمانێکی ئينسانی و دوورکەوتنەوە لە وێژمانی پياوسالارانە هەيە بخرێنە بەر باس:

• ڕۆڵی ژن لە فۆلکلۆری کوردی و بەبنەماگرتنی بۆ گۆڕانکاری

• ڕۆڵی زمان و وێژە لە سەر گۆڕينی دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەی کوردستان

• ڕۆڵی پياوان لە ڕەوتی يەکسانيخوازيی نێوان ژنان و پياوان

١-گرينگی فۆلکلۆر لە ڕەوتی گۆڕانکاريی لە دۆخی ژناندا، پێوەندی بە باسی شوناسەوە هەيە. واتە هەتاکوو کەسێک ريشە و داب و نەريتەکانی کۆمەڵگەی خۆی بە دروستی نەناسێت، ناتوانێت هەنگاوێکی پتەو بۆ گۆڕينی دۆخی ئێستای هەڵگرێت. بەشێک لە فۆلکلۆر نوێنەری دۆخی ڕاستەقينەی کۆمەڵگەيە لە ڕابردوودا و بەشێکيتريشی نوێنەری خۆزگە و ئاواتەکانی خەڵکە بۆ گەيشتن بە کۆمەڵگەيەکی دڵخواز. کە وايە بۆ لێکۆڵينەوە لە سەر دۆخی ژنانی کورد پێويستە پلەوپێگەيان لەم دوو بەشەی فۆلکلۆر جيابکرێتەوە تا پێناسەيێکی ڕاستەقينەمان لە ژنی کورد لە کۆمەڵگەی کوردستان دەستکەوێت.

ژنان لە فۆلکلۆری کورديدا کەسايەتييە

سەرەکییەکانی زۆربەی ئەو ستران و چیرۆکانەن کە سەرهەڵدان لە یاسا بنەڕەتییەکانی کۆمەڵگە ستایش دەکەن. ئەو یاسایانەی کۆمەڵگەیان تووشی نەهامەتی کردووە. بەڵام ئەم سەرهەڵدانە تا چ رادەیێک لە کۆمەڵگەی ڕاستەقینەش ڕەنگدانەوەی هەبووە؟ ئەگەر ڕەنگدانەوەی لە ئاستێکی نزمدا بووە هۆکارەکانی چییە؟

وڵامی پرسیاری یەکەم دەبێتە هۆی ئەوەی تا پلە و پێگەی ژن لە کۆمەڵگەی دڵخواز و لە کۆمەڵگەی ڕاستەقینە لێک جیابکرێتەوە و ڕاستییەکانی نێو کۆمەڵگە ببینین. وڵامی پرسیاری دووەمیش هۆکاری جیاوازی پلە و پێگەی ژن لەم دوو دوویایەدا دەخاتە بەردەست. ژنوشیاریی هەوڵ دەدات لەڕێگەی بەڕۆژ کردن و بەهێزکردنی لایەنە باشەکانی فۆلکلۆر پەرە بەم بەشە بدات و بە خستنە بەر باس و ڕەخنەی زانستی لە لایەنە خراپەکانی کە بەرهەمهێنەرەوەی باوکسالاری و پیاوسالارییە بۆ سڕینەوەی ئەم بەشە تێبکۆشێت. ئەمەش هەنگاوێکە بۆ چارەسەری پرسی ژن لە کوردستان.

٢-ڕۆڵی زمان: زمان کە سەرەکیترین فاکتەری شوناسە، ئامرازی تێگەیشتن لە جیهان و هاوکات ئامرازی گۆڕینی جیهانیشە. واتە ئێمە بەیارمەتی زمان مانا دەبەخشینە جیهان و چوارچێوە و گوتاری بۆ پێکدێنین. بەڵام ژنان لە پێکهێنانی ئەم چوارچێوە و گوتارە بۆ جیهان پشکێکی ئەوتۆیان بەر نەکەوتووە و ڕوانگە و تێگەیشتنیان زیاتر پیاوانەیە. کەوایە دەکرێت بەیارمەتی زمان ئەو چەمکانەی کە ساڵەهایە بۆ بەرزکردنەوەی دیاردە پیاوانەکان و دابەزاندنی دیاردە ژنانەکان بەکارهێنراون تێکبدرێن و سەرلەنوێ دروست بکرێنەوە.

ژنوشیار بۆ سڕینەوەی زمان لەو وشە و دەستەواژە ڕەگەزییانە، پێویستی بە سێ هەنگاوی سەرەکی هەیە: یەکەم دروستکردنی ڕوانگەیێکی ئینسانی و یەکسانیخواز لە خۆیدا بەرانبەر ژن و پیاو لەنێو کۆمەڵگەدا، کە وابوو نابێت بە گوێرەی بەها پیاوسالارانەکانی کۆمەڵگە چاو لە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و دیاردە و ڕووداوەکان بکات. دووەم: ژنوشیار لە قسەکردن و ئاخافتندا خۆی بەدوور دەگرێت لە بەکارهێنانی وشە و دەستەواژەی ڕەگەزی. سێهەم: ژنوشیار هەوڵ دەدات تا لە ڕێگای بەشداری لە دەسەڵاتدا و یاسادانان بەشێوەی سیستەماتیک و لەڕێگای بەرنامەدارشتنی زمانیی لە قوتابخانە و میدیاکان بۆ سڕینەوە و ڕرستکردنەوەی زمان لە وشە ڕەگەزییەکان تێبکۆشێت. بەڵام هەنگاو هەڵێنان لەم بوارەدا پێویستی بە دەسەڵاتێکی نەتەوەییش هەیە.

٣- ڕۆڵی پیاوان: پرسی ژن پرسێکی سیاسی، فەرهەنگی، ئابووری و کۆمەڵایەتییە و بەربڵاوتر لەوەیە کە بەرتەسک بکرێتەوە بە کێشەی ڕەگەزێک، بەڵکوو بەگشتی کێشەی کۆمەڵگە یە. بۆیە ڕۆڵی پیاو وەکوو نیوەیێک لەم کۆمەڵگەیەدا هەم لە پێکهاتن و زیادبوونی ئەم کێشە و هەڵاواردنە کاریگەرە و هەر وەها لە نەهێشتنی هەڵاواردنەکە.

هابرماس بڕوای وابوو پەیوەندییەکی دڵخوازانە و بە بێ سانسۆر بناغەییترین و گشتگیرترین دیاردەی کۆمەڵگەیە. هەر لەسەر ئەم بنەمایەش بابەتێکی بەنێوی دیالۆگی نەتەوەیی هێنایە ئاراوە. دیالۆگی

نەتەوەیـــی واتە بەشـــداربوونی هەمـــوو چین و توێژە جیاوازەکانی کۆمەڵگـــە لە وتووێژێکی چوارچێـــوەدار بۆ گەیشـــتن بە ڕاســـتی و حەقیقـــەت لـــە کۆمەڵگـــەدا و، نابێ هیچ هێزێـــک جگـــە لـــە هێزی ئیســـتدلال چاودێریی ئـــەم وتووێـــژە و دیالۆگە بکات. لـــە دیالێکتیکـــی فێمینیستیشـــدا بـــۆ پێکهێنانی گوتارێکی ئینســـانی و گەیشتن بە کۆمەڵگەیێکی یەکســـان و ئازاد، جەخت لەســـەر ئەم دیالۆگە دەکرێت و باس ئەوەیە کە پێویســـتە ئەم دیالۆگە لە بەســـتێنێکی ئاشتیخوازانە و لە پلە و پێگەیێکی یەکسانەوە لە نێـــوان ژنـــان و پیاوان لـــە کۆمەڵگە دا بەڕێوەبچێـــت و، هەتا گەیشـــتن بە خاڵە هاوبەشـــەکان درێژەی هەبێـــت. چۆن لە دیالێکتیکی فێمینیســـتیدا، ڕاستییەکان لە خاڵە هاوبەشـــەکانی نێوان ژنـــان و پیاوان بەدیدەکرێت.

ســـێ خاڵی گرینـــگ کە لە ژنوشـــیاریی ڕەچاوکراوە و پێویســـتە ئامـــاژەی پێبدەم ئەمانەن:

- لـــەم گوتارە هـــەم لە ناوەرۆکـــدا و هەم لە هەڵبژاردنی ناوەکەشـــیدا (ژنوشـــیاریی) هەوڵمـــداوە پێگەیێکی ســـوبژکتیڤ بدرێتە ژنـــی کورد.
- ئەگەرچـــی بە پێویســـتی دەزانم گوتاری فێمینیسمی کوردستانی بە شێوەی لۆکاڵ و خۆجێیی چاو لە پرســـی ژنـــی کورد بکات، بەڵام بـــڕوام وایە ئێمە دەبێ لـــە کۆتاییدا بۆ جیهانێکی ئازاد و یەکســـان هـــەوڵ بدەین و لەڕاستیدا ژنوشـــیاریی هەوڵ و هەنگاوێکی خۆجێییە بۆ بیرێکی جیهانـــی. واتا جیهانی بیر بکەوە و خۆجێیـــی هەنگاو هەڵێنە.
- ئەگەرچی پێناســـە کردن و چارەســـەری کێشـــەکان لە ڕوانگەی ژنانەوە بەگشـــتی و ژنی کورد بەتایبەتی پێویســـتە، بەڵام ئەمە تەنیا قوناغێکە لە تێکۆشـــان بۆ گەیشتن بە ئازادی و یەکسانی و، ئەوەی لە کۆتاییدادەبێ ببێتـــە ڕێـــڕەو و پێوانـــە بـــۆ پێکهێنانی کۆمەڵگەیەکـــی ئـــازاد و دێموکراتیک، خاڵە هاوبەشـــەکانی ژنان و پیاوان و هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەیە.

بۆچی ژنوشیاریی؟

کۆمەڵگە ی کوردســـتان لـــە کام قوناغی مێژوویدایـــە؟ پێـــش مودێـــڕن (نەریتی)، مودێـــڕن یان پۆســـت مودێـــڕن؟ چ جۆرە گوتارێکی فێمینیستی بەســـەر کۆمەڵگەی کوردســـتان زاڵە؟ ئەیا ئەگەر ئێمە هێشـــتا لە کۆمەڵگەیێکی نەریتی یـــان مودێڕنداین ڕەوایە گوتارێکی پۆســـت مودێڕن لەســـەر ســـووژەگەلێکی نەریتی یـــان مودێڕن زاڵ بێـــت؟ ئایا ئەمە خـــۆی نابێتە هـــۆکار بۆ لەفەرمی خســـتنی پرس و کێشەکانی ئەو کۆمەڵگەیە؟ بەدڵنیاییـــەوە دەتوانین بڵێین بەڵێ وای لێدەکات، چونکـــە لە کاتێکدا کە پێویســـتە ئێمە لەم قوناغە بۆ وەدەستهێنانی مافە سەرەکییەکانمان تێبکۆشین پشتگوێیان بخەین و قوناغێک بڕۆینە پێشـــەوە و باسی هەندێ پرس و چارەســـەری کێشەگەلێک بکەین کە هێشتا پرســـی ئێمە و کۆمەڵگەی ئێمە نیـــن، خۆی دەبێتە هـــۆی تێکچوون و سەرلێشـــێواوی تاکەکان، مانـــای چەمک و وشـــەکان دەگۆڕدرێت، جیاوازی دەگوازرێتەوە بـــۆ جۆراوجـــۆری و ژنی کوردیـــش بەبێ ئـــەوەی مافەکانی مســـۆگەر بووبێت لەنێو ئەو هەمـــوو جۆراوجۆرییـــەدا دەتوێتەوە و شـــوناس و ماف و داخوازییە سەرەکییەکانی نابینرێـــت. لێرەیە کە بەبێ ئـــەوەی گوتاری

فێمینیزمی کوردستانی بێتە ئاراوە، تاقمێک فێمینیستی ناشارەزا سەرهەڵدەدەن کە شوناسێکی پارچە پارچە و لێکدابڕاویان هەیە و بە دروستی نازانن چییان دەوێ و بۆ چی خەبات دەکەن و لە دەروونی خۆیاندا تووشی جۆرە دژوازییەکن کە لە ئاکامدا بە ئەگەری زۆرەوە دژی بەرژەوەندییەکانی خۆشیان دەوەستنەوە.

بۆیە تاکی کورد بەرلەوەی خۆی وەکوو فێمینیست پێناسە بکات و لەو بوارەدا چالاکی بکات، پێویستە سەرەتا بە لەبەرچاوگرتنی هەموو جیاوازی و تایبەتمەندییە سیاسی و فەرهەنگی و ئابووری و کۆمەڵایەتییەکانییەوە، هەوڵ بۆ دارشتن و دروستکردنی چوارچێوە و ڕەهەندێک لە فێمینیسم بدات کە هەموو فاکتەرەکانی شوناسی و مافەکانی تێیدا پارێزراو بێت. ئەم چوارچێوە و ڕەهەندە فێمینیستییە کوردستانییە دەتوانێ ببێتە بناغەی تیۆریک بۆ بزووتنەوەیێک کە لەسەر پێداگریی لە سەر هەموو ماف و ویست و ئامانجەکانی ژنی کورد ڕسکابێت. بە وتەیێکی تر ژنی کورد تا ئێستا نەیتوانیوە لەنێو گوتارێکی فێمینیستیی تایبەت بەخۆی پرسە ڕەگەزی، نەتەوەیی، چینایەتی و ئینسانییەکانی شرۆڤە بکات.

ئەگەرچی ژنانی کوردستان لەچاو ژنانی زۆربەی نەتەوەکانیتر لە ڕۆژهەڵاتی ناوەراست زۆرترین بەشدارییان لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکاندا کردووە و کاریگەریی مەزنیان بووە و تێچووی زۆریشیان بۆی داوە، بەڵام بە هۆکاری جۆراوجۆر هێشتا پلە و پێگەیێکی شیاو و دۆخێکی باشیان لە کۆمەڵگەدا نییە و یەکێک لە هۆکارە سەرەکییەکانیش نەبوونی گوتاری فێمینیستیی تایبەت بە خۆیانە.

بزووتنەوەگەلێک لە کوردستان کە ژنان تێیدا بەشدار بوونە یان نەتەوەیی بوون یان چینایەتی یان تێکەڵێک لەم دووانە کە لە هەر کام لەم حاڵەتانەشدا پیاوان ڕێکخەر و باڵادەست بوونە و ژنان ئەگەرچی بە وشیارییەوە و بە مەبەستی بەرگری لە هێرشی نەیاران بەشدار بوون، بەڵام هیچکات لە چوارچێوەیێکی دیاریکراودا کە بە پێی بەستێنی کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی و سیاسییان پارێزەری بەرژەوەندی و مافەکانیان بێت و لەلایەن ژنانەوە دارێژرابێت ڕێکنەکەوتوون و چالاکییان نەکردووە. هەر بەم هۆکارەش لەدوای تەواوبوونی شۆڕش و پێداگرییەکانیان بۆ گەیشتن بە ئازادی و یەکسانی یان بەرگری لە خاکی نیشتمان، ژیانی ژنانی کورد تەوفیرێکی وەهای نەکردووە و بەشدارییان لە دەسەڵات و یاسادانان (چ لە هەرێمی کوردستان لە باشوور و چ لە نێو پارت و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان بەگشتی) زیاتر سەمبۆلیک بووە نەک لە ئاستی پێویستدا. بۆیە نەتەنیا تێکۆشان بۆ مافی ڕەگەزی ژنان دەبێ بچێتە نێو چوارچێوەیێکی دیاریکراو و تایبەتی فێمینیستییەوە، بەڵکوو پێویستە هەوڵدان بۆ ئازادی و هەروەها بەشداری ژنان لە بزووتنەوە نەتەوەیی و چینایەتییەکانی کوردستانیش لە ڕوانگەی ژنانی کوردەوە و لە چوارچێوەی گوتاری فێمینیستیی کوردستانییەوە پێناسە بکرێن و بێنە ئاراوە.

ژنوشیاریی هەوڵێکە بۆ پێکهێنانی گوتارێکی فێمینیستی توکمە و تایبەت بە ژنانی کوردستان تا بتوانن لە چوارچێوە و ڕەهەندێکی دیاریکراودا بەشەکانی سوناسی خۆیان پێکەوە گرێ بدەن و پرس و چارەسەرییەکانیان جومگەبەندی بکەن.

لە گوتاری نەتەوەیی کوردستان دالی گەورە و ناوەندیی کوردە و لە گوتاری فێمینیستی دالی گەورە و ناوەندیی ژنە. لە هەر کام لەم گوتارانەدا ژنی کورد وەکوو خۆی نابینرێت و پەراوێز خراوە. ژنی کورد سەرنجی هەر کام لەم گوتارانە بدات بۆ پێداگری لە مافی خۆی تووشی کێشە و بەربەستی زمانی و مانایی دەبێت. ژنوشیاریی لە یەکەم هەنگاودا دەیهەوێ پێش بەو گریمایانە بگرێت کە لە گوتاری نەتەوەییدا دژی ژنە و لە گوتاری فێمینیستیدا دژی نەتەوە و، هەر یەکیان بەپێی دالە سەرەکییەکانیان ڕێگە بۆ نەدیتنی ئەویتر خۆش دەکەن.

بۆیە لە ژنوشیارییدا دالی گەورە و ناوەندیی "ژنی کوردە"، ژنی کورد وەکوو چەمکێکی یەکە، نەک دوو وشە یان چەمکی جیاجیا. لێرە "ژنی کورد" دالێکی نەگۆڕ و زاتی نییە بەڵکوو چەمکێکی کاتی و سیاسییە کە بە پێی بەستێنێک کە تێیدا ژیاوە و دەژی تا کۆتاییهێنان بەو هەلاواردنانەی کە بە هۆی جیاوازییە نەتەوەییەکانی تووشی بووە لە ناوەندی گوتاری ژنوشیارییدا دەمێنێتەوە. لەم گوتارە بە پێوەر گرتنی ژنی کورد و جیاوازییەکانی لەگەڵ ژنانی جیهان و بەتایبەت ژنانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هەموو ڕوونکردنەوە و ڕێکار و دوورەدیمەنێک دادەڕێژرێت.

پێویستە ئاماژە بەوەش بدەم کە شرۆڤە و تێگەیشتن لە گوتاری فێمینیستی بەتایبەت فێمینیسمی ناوەندخواز بەبێ لە بەرچاوگرتنی گریمایە و نیشانە و هێماگەلێک کە لەنێو نووسراوەکانیدا شاردراوەتەوە مەحاڵە. واتە پاشخانی نادیاری گوتار و بزووتنەوە فێمینیستییەکانی وڵاتانی ڕۆژاوا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، پاراستنی بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانە. بۆیە لەم وڵاتانە هەموو گوتار و بزووتنەوەیێک دێتە ئاراوە، بە بێ باسکردن لە مافی نەتەوەیی، چۆن ڕاستییەکەی ئەوەیە کە مافی نەتەوە لەپێشدا مسۆگەر بووە و پارێزراوە، بۆیە پێویست بەباسکردن ناکات.

قسەی کۆتایی

هیچ تیۆری و گوتارێکی فێمینیستی هەڵگری هەموو ڕاستییەکان نییە، بەڵکوو تەنیا بەشێک لە ڕاستییەکانی کۆمەڵگە سەبارەت بە بەشێک لە ژنانی جیهان دەخاتە ڕوو و بەرژەوەندی تاقم و گرووپێک لە ژنانی ئەم جیهانە دەپارێزێت. ژنوشیارییش دەنگی گرووپێک لە ژنانی ئەم جیهانەیە کە بەپێی تایبەتمەندیی فەرهەنگی، کۆمەڵایەتی، مێژوویی و جوگرافیایی خۆیان پرسی تایبەت بە خۆیانیان هەیە. لەنێو نەزمی گوتاری فێمینیسمدا ژنوشیارییش گوتارێکە کە هەوڵ دەدا فاکتەر و تایبەتمەندییەکانی خۆی لە پەیوەندی لە گەڵ دالی ژنی کورد جومگەبەندی بکات. هەتا ئەم جومگەبەندییەش توکمەتر و بەهێزتر بێت، وەڵامی زۆرێک لە پرس و کێشەکان باشتر لەنێویاندا دەدۆزرێتەوە. بۆ گەیشتن بەم ئامانجەش پێویستە هەموو ژنان خۆیان بە خاوەنی بزانن و لە بەهێزکردنی ئەم گوتارەدا

بەشـــدار بن. چـــۆن هـــەر ئەزموونێکی ژینکـــراو ئەگەر لـــە پەیوەنـــدی لە گەڵ پرســـی گشـــتیی ژنـــی کـــورد تیۆریزە بکرێتـــەوە، دەتوانێ هەنگاوێـــک زیاتر لە ئامانجی ژنوشـــیاریی نزیکمـــان بکاتەوە، کە گەیشـــتن بـــە دنیایەکی یەکســـان و دادپەروەرانەیە. هەر هەنگاو و شـــرۆڤەیێک کە نزیکمان بکاتەوە لـــەو ئامانجە، جێگای رێـــز و پێزانینە. تاکی ژنوشـــیار ســـەرەتا هەموو تایبەتمەندییەکانی ژنوشـــیاریی لە خۆیـــدا پێکدێنێـــت واتە خـــۆی لەبیر و کردەوەدا دەبێتە ژنوشـــیار.